

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلد پنجم از بسته دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی

جرم‌شناسی

(مخصوص داوطلبان دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی)

شامل:

✓ درسنامه کاربردی

✓ مطالب ساده سازی شده برای داوطلبان دکتری

✓ نکات مهم و فوق العاده کاربردی

✓ مجموعه تست و خودسنجی

به کوشش:

دیپارتمان تخصصی حقوق جزا و جرم‌شناسی

گوشزد: این فایل جهت نمونه می‌باشد. جهت اطلاع از آخرین چاپ و سال آن و یا قیمت به روز آن به سایت

مراجعه نمایید.

سرشناسه: دپارتمان تخصصی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی

عنوان: جرم‌شناسی (چلد پنجم از بسته دکتری جزا)

مشخصه نشر: تهران، انتشارت عدلیه، سال....

مشخصات: ۳۲۲ صفحه / ویرایش سوم:

موضوع: جرم - نظریات جرم‌شناسی - جرم‌شناسان

شناسه افزوده: تسامح صفر - پنجره های شکسته - انحراف ثانویه

شناسه افزوده: جرم‌شناسی عمومی - کاربردی - انتقادی - فمینیسم - زیست‌شناختی

شناسه افزوده: جامعه شناسی جنایی - مجازات - پیشگیری

شناسه افزوده: جرم‌شناسی عمومی - کاربردی - انتقادی - فمینیسم - زیست‌شناختی

شناسه افزوده: آزمون دکتری - دکتری جزا و جرم‌شناسی - ۱۴۰۲/۱۴۰۱

بهاء: تومان

آدرس دفتر مرکزی:

تهران - میدان انقلاب - جمالزاده جنوبی - پلاک ۹۴ - طبقه ۴ - واحد ۱۷

تلفن انتشارات عدلیه:

۰۲۱-۶۶۹۲۱۰۰۲

۰۲۱-۶۶۵۸۱۷۴۸

Email: nashreadliye@gmail.com

http://www.adlpub.com

کانال تلگرام عدلیه را در گوشی خود دنبال کنید:

کانال دکتری حقوق

https://t.me/PHDdoktori

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مختصر مطالب

مقدمه	۵
بخش اول: درس نامه دکتری	۷
فصل اول: مفاهیم	۸
خودسنجی با سؤالات شبیه ساز دکتری	۱۲
فصل دوم: مکاتب مختلف جرم‌شناسی	۱۵
خودسنجی با سؤالات شبیه ساز دکتری	۳۶
فصل سوم: تحول نظام عدالت کیفری در پرتو علوم جنایی	۴۹
خودسنجی با سؤالات شبیه ساز دکتری	۷۱
فصل چهارم: جامعه‌شناسی جنایی	۹۴
خودسنجی با سؤالات شبیه ساز دکتری	۱۲۱
بخش دوم: خلاصه کتاب و مقالات	۱۴۹
خودسنجی با سؤالات شبیه ساز دکتری	۲۰۹
بخش سوم: نکات مهم آزمونی	۲۲۷
بخش چهارم: نظریات جرم‌شناسی	۲۴۹
بخش پنجم: تست های چهارگزینه‌ای (۱۹۰ الی ۱۴۰۰)	۲۶۱
ضمایم:	۳۰۰

مقدمه

با توجه به اصلاحیه‌ها و سرفصل جدیدی که بعد از چندین سال تغییر و تحول در سال ۹۵ جهت نیمه متمرکز کردن آزمون دکتری (که شامل شاخه دکتری جزا و جرم‌شناسی هم می‌شود) ایجاد شد اینک برای ورود به این مقطع داوطلبان بایستی منابع تخصصی (جرم‌شناسی - جزای عمومی و اختصاصی - آیین دادرسی کیفری - متون فقه جزایی) و منابع عمومی (زبان عمومی و استعداد و هوش) را امتحان داده و نمره لازم را کسب کنند. ضریب دروس تخصصی ۴ و ضریب دروس عمومی ۱ می‌باشد. داوطلبان بعد از کسب نمره لازم دعوت به مصاحبه می‌شوند؛ که با توجه به رتبه و نمره کل آنها، ممکن است به یک دانشگاه دعوت شوند و یا چندین دانشگاه. در صورت کسب نمره قبولی داوطلبان وارد دکتری شده و بعد از قبولی و ثبت نام در دانشگاه مورد نظر، دانشجوی دکتری محسوب می‌شوند. با این توضیح تا مرحله آزمون دکتری که عموماً در اسفند ماه برگزار می‌شود (به استثناء آزمون دکتری ۹۹) داوطلبان نصف راه آزمون را طی می‌کنند؛ مطابق مقررات منتشره از وزارت علوم و دفترچه سازمان سنجش، آزمون دکتری مجموعاً ۱۰۰ امتیاز از ابتدا تا پایان آن دارد؛ به این صورت که: مجموع نمرات داوطلب در آزمون اسفند ماه ۵۰ امتیاز خواهد بود (نهایتاً) و ۵۰ امتیاز دیگر مربوط به زمان مصاحبه می‌شود؛ (منظور از مصاحبه، مصاحبه شفاهی و سوابق علمی و پژوهشی است)

با این مقدمه، لیستی از بهترین منابع که در تالیف این کتاب استفاده شده عبارت است از:

جزوه‌ها، کتب و مقالات دکتر نجفی ابرندآبادی و کتاب جرم‌شناسی دکتر نجفی توانا و دکتر ملک محمدی، مبانی جرم‌شناسی مرحوم دکتر کی‌نیا، مقالات دکتر صفاری، دکتر شجاعی، دکتر سلیمی، دکتر رایجیان و مجموعه مقالاتی که در تازه‌های علوم جنایی و در مجلات دانشگاه‌های معتبر (مانند مجلات دانشگاه تهران - علامه - شهید بهشتی - تربیت مدرس) منتشر شده است. با این منابع گسترده، داوطلبان دکتری جزا، اکثراً اطلاعات خیلی بالایی از درس جرم‌شناسی ندارند و مطالعه آنها عموماً به دوره تحصیلی برمی‌گردد. برخی از داوطلبان هم با اینکه دروس دیگر را خوب مطالعه کرده اند اما بخش جرم‌شناسی را در آزمون خالی می‌گذارند؛ به این دلیل که اطلاعاتی ندارند و به دلیل مشخص نبودن منابع نتوانسته اند؛ روی منبعی سرمایه گذاری کنند. (جالب تر اینکه: این درس دیگر، مانند جزای عمومی، اختصاصی و آیین دادرسی کیفری نیست که به هر حال داوطلب ۵-۶ سوال آزمون را در قوانین و مقررات مختلف به چشمش خورده باشد و یا به دلیل شغل و کالت و قضاوت با آن برخورد داشته باشد) این در حالی است که داوطلبان علاقه‌مند به قبولی و موفقیت در آزمون دکتری، بایستی بتوانند درصد مناسبی در این درس کسب کنند؛ کسب درصد خوب در جرم‌شناسی تأثیر بسیار زیادی در کسب نمره کل بالا و رتبه خوب داوطلب داشته و دعوت شدن به مصاحبه دانشگاه‌های مدنظر، اولین نتیجه مفید آن است؛

از این رو، مطالعه بیشتر این درس یعنی یک گام از دیگران جلوتر بودن! در یادتان باشد؛ جرم‌شناسی پاشنه آشیل داوطلبان دکتری جزا می‌باشد. موفقیت در این درس (و فقه جزایی) بر سرنوشت داوطلب، تأثیر خیره کننده ای خواهد داشت.

با توجه به موارد فوق کتابی که برای داوطلبان محترم دکتری جزا و جرم‌شناسی در نظر گرفته شده عبارت است از کتاب جامع، کاربردی و همچنین تخصصی جرم‌شناسی. این کتاب اولین بار در سال ۹۵ منتشر شد و در طی آزمونهای دکتری ۹۶-۹۷-۹۸ موثر در قبولی داوطلبان بوده است و حداقل ۷۰ درصد سوالات را در خود داشته است (و این درصد کمی نیست چنانچه با منابع دکتری و سوالات آزمون دکتری آشنا باشید) داوطلبانی که این کتاب را برای آزمون مطالعه کرده اند قریب به اتفاق رضایت

مطلوبی از محتوای کتاب و حتی نحوه نگارش آن داشته و دارند. بسیاری نیز پیشنهادات ارزنده‌ای را در سنوات مختلف آزمونی داده اند و بعد از چندین ویرایش، جدیدترین ورژن اکنون پیش روی شما داوطلب عزیز است.

گوشزد:

اول اینکه؛ چنانچه سوالات جرمشناسی را مطالعه بفرمایید برخی اوقات تاکید بر یک اصطلاح، یک اسم، یک نظریه و حتی یک کلمه کلیدی است؛ متن کتاب را بسیار دقیق بخوانید؛ (خط به خطش مطمئن باشید؛ مهم است).

دوم اینکه؛ یکی از کارهای خوبی که در این کتاب انجام شده است تکرار موضوعات و نظریات از ابعاد مختلف برای نشستن مطلب در ذهن داوطلب است؛ چون مطمئن باشید مطالب جرمشناسی بسیار فرار است و با یک بار مطالعه بعید است که بیش از یک ماه مطلب در خاطر داوطلب ماندگار باشد؛ پس راه حلش مواجه شدن مکرر است.

سوم اینکه؛ تست زیاد کار کنید تا نظریات در ذهنتان همیشه حضور داشته و در دسترس باشد.

نهایتا اینکه؛ سعی کنید ۲ ۳ برگ آچار را برای خود تهیه کنید و نهایتا در دو سه خط هر نظریه را خلاصه کنید؛ (نه مانند برخی از داوطلبان که همه یا بیشتر مطالب کتاب را عینا در یک دفتر دیگر می‌نویسند و وقتشان به نوشتن مصروف می‌شود تا مطالعه، این گروه فرصت مطالعه هم پیدا نمی‌کنند و زمانی به خود می‌آیند که آزمون نزدیک شده است!) بعد از دور اول و یا دوم، هر هفته یا هر دو هفته آن را مرور کنید. این پیشنهاد نظر ما نیست؛ نظر داوطلبان درباره درس جرمشناسی است. در پایان، ضمن تشکر از حسن انتخاب و اعتماد شما، چنانچه خوانندگان محترم این وجیزه، انتقاد یا پیشنهادی در مورد متن کتاب برای بهتر شدن محتوا دارند؛ لطفا از طریق آدرس ذیل ما را یاری نمایند.^۱

دپارتمان تخصصی دکتری جزا و جرمشناسی

بخش اول:
درسنامه دکتری

فصل اول — مفاهیم

از منظر علم حقوق، جرم پدیده‌ای است که **موجب نقض یکی از ارزشهای اجتماعی** می‌شود. اما از منظر جرم‌شناسی، جرم به عنوان **یک آسیب اجتماعی** مورد مطالعه قرار می‌گیرد و عاملی است که جریان سالم زندگی جمعی را به مخاطره می‌اندازد. جرم‌شناسی به این می‌پردازد که چرا جرم صورت می‌گیرد و لذا علم شناخت علل جرم است. جرم از نظر جرم‌شناسی، محدود به حدودی است که حقوق جزا ترسیم کرده؛ یعنی مثلاً تعبیر حقوقدان و جرم‌شناس از سرقت یکسان است اما تفاوتی که میان دیدگاه این دو در مورد جرم وجود دارد این است که حقوقدان تلاش خود را مصروف آن می‌کند که مطابق آیین دادرسی کیفری، مجرمیت یا برائت متهم را موضوع حکم قرار دهد. اما جرم‌شناس با مطالعه موقعیت مجرم در صدد شناخت عواملی است که او را به سمت ارتکاب جرم سوق داده‌اند؛ چه عللی مانند بیماریهای روانی، جنون و که بر وجود شخص مجرم طاری هستند و چه علل و اسقامی (بیماریهایی) که جامعه را در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی تحت تاثیر قرار داده‌اند.

ویژگی‌های جرم‌شناسی

✓ ۱- مهم‌ترین خصیصه جرم‌شناسی **عدم قانونگرایی** است. می‌دانیم که **ستون فقرات حقوق جزا اصل قانونی بودن جرم و مجازات است که با ظهور افکار سزار بکاریا و انتشار رساله جرائم و مجازاتها به عنوان اصل کلاسیک حقوق جزا به رسمیت شناخته شد (مهم)**. جرم‌شناسی چون به **علل و عوامل بروز جرم** می‌پردازد، مقید و محدود به قوانین جزایی نیست و حتی ممکن است در مواردی حقوق جزا را تخطئه کرده و به چالش بکشد.

✓ ۲- خصیصه دیگر جرم‌شناسی، **خصیصه فراملیتی** آن است، می‌دانیم که حقوق جزا ابزاری است که معمولاً در اختیار حاکمیت است و حاکمیت بوسیله آن، نظم عمومی حاکم بر جامعه و مصالح جمعی را تأمین می‌کند. **در ماده ۳ قانون مجازات اسلامی، اصل سرزمینی بودن قوانین کیفری مورد تأکید قرار گرفته است**. اما علم جرم‌شناسی محدود به قلمرو مرزهای جغرافیایی هیچ کشوری نیست. مبتنی بر همین خاصیت، نظریات نوین علم جرم‌شناسی بدو در **نیمه دوم سده نوزدهم** با ظهور افکار سزار لمبروزو، **انریکو فری و گارو فالو** در کشور ایتالیا عرضه شد و متعاقباً همراه با نظرات بنیانگذاران مکاتب جامعه‌شناسی جنایی، مرزهای جغرافیایی را طی کرد و در وهله اول نظام حقوقی اروپا و آمریکا را تحت تاثیر قرار داد و اینک پس از چند دهه، حاکمیت خود را بر نظام تقنین کیفری دنیا تثبیت کرده است.

سؤال: منظور از خصیصه فراملیتی جرم‌شناسی چیست؟ اصل تساوی حاکمیتها، اعمال قوانین حقوق جزا را که ناشی از اصل حاکمیت هر کشور است فقط در محدوده قلمرو سرزمینی خاص ممکن می‌داند و کاملاً در پیوند با اصل قانونی بودن جرائم است؛ یعنی حقوق جزا مقید و محدود به قوانین جزایی همان کشور است، حال آنکه جرم‌شناسی چنین محدودیتی ندارد و نتایج علم جرم‌شناسی در تمام کشورها قابل استفاده است. مثلاً دانش جرم‌شناسی می‌گوید، زندان اطفال از دیگران باید جدا شود و این نتیجه در سایر کشورها نیز قابل استفاده است (همان چیزی که در آیین دادرسی کیفری به **دادرسی افتراقی** مشهور است).

✓ ۳- ویژگی سوم علم جرم‌شناسی، **انحصاری بودن** آن است؛ یعنی انحصار مطالعه علل پیدایش جرم در اختیار علم جرم‌شناسی است و این علم تنها علمی است که به مطالعه علل تکوین و بروز جرم می‌پردازد. در مقام پرهیز از اشتباه گرفتن جرم‌شناسی با علم آسیب-شناسی اجتماعی نیز باید گفت علم آسیب‌شناسی قلمرو وسیعتری از علم جرم‌شناسی دارد.

نکته: اصل اساسی و کلاسیک حقوق جزا: اصل قانونی بودن جرائم و مجازاتها است. این اصل اولین بار توسط سزار بکاریا ارائه شد.

نکته: نظریات نوین علم جرم‌شناسی بدواً در نیمه دوم سده نوزدهم با ظهور افکار سزار لمبروزو، انریکو فری و گارو فالو در کشور ایتالیا عرضه شد.

اعمال نامطلوب اجتماعی از دیدگاه جامعه‌شناسان و جرم‌شناسان شامل موارد ذیل است:

جرائم: اعمالی هستند مخالف با ارزشهای مورد احترام جامعه و در قانون، دارای کیفرند.

انحرافات اجتماعی یا کجروی: فاصله‌گیری از معیارها و موازین اخلاقی، عرفی و آداب و سنن حاکم بر جامعه است که بقا و استمرار سلامت جامعه، مرهون تقید به آنهاست. تکدی‌گری یا ولگردی یا استعمال سیگار بخاطر عدم رعایت موازین ادب و اخلاق اجتماعی برخی از این انحرافات اجتماعی هستند. قانونگذاران کیفری دنیا، بخشی از این انحرافات اجتماعی را که خطر بیشتری دارند، جرم تلقی می‌کنند؛ مانند تکدی‌گری (تکدی‌گری فی نفسه به حال اجتماع مضر نیست ولی چون زمینه ارتکاب جرائم دیگر مانند توزیع مواد مخدر و... را فراهم می‌کند) که جرم محسوب شده است.

✓ **۴- یکی دیگر از خصوصیات مهم علم جرم‌شناسی این است که دارای جنبه انتقادی است:** جرم‌شناسان معمولاً به نظام جزایی حاکم بر یک مملکت خوشبین نیستند و سعی می‌کنند با مطالعات میدانی در خصوص چرایی جرائم (علل پیدایش جرم) و ارائه راههایی برای حل معمای جرم، وضع موجود حقوق جزا را به وضع مطلوب تغییر دهند. در دهه‌های اخیر از سال ۱۹۶۰ به بعد در کشورهای آمریکای شمالی تحت تأثیر افکار مارکسیستی و سوسیالیستی، مکتبی ظهور کرده است به نام **جرم‌شناسی واکنش اجتماعی یا جرم‌شناسی انتقادی**. منظور از واکنش اجتماعی، کلیه نهادها، مکانیسم‌ها و ابزارهایی است که دستگاه عدالت کیفری هر کشور در پاسخ به جرم از آن استفاده می‌کند مثل دستگاه تقنین، دستگاه قضایی (دادسرا، پلیس، سازمان زندانها و...). جرم‌شناسی انتقادی معتقد است در بسیاری موارد خود این دستگاهها جرم‌زا هستند، همچنین قوانین جزایی را در گرایش افراد به عمل مجرمانه، مؤثر می‌دانند.^۱

نکته: اصلی‌ترین ویژگی‌های جرم‌شناسی:

✓ **عدم قانونگرایی**

✓ **اصل فراملیتی**

✓ **انحصاری بودن**

✓ **انتقادی بودن**

اهداف جرم‌شناسی

رسالت جرم‌شناسی: جرم‌شناسی دو هدف مهم دارد که هر یکی به منظور نیل به دیگری است.

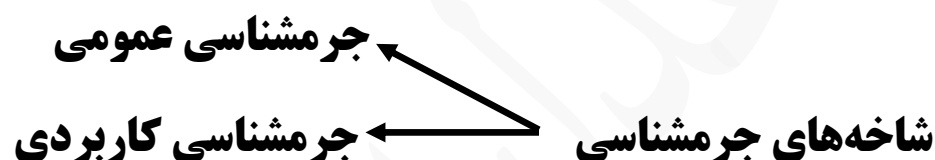
ب - مهار و کنترل جرم

الف - کشف علل جرم

^۱ - مثلاً در قانون مجازات اسلامی، قتل زن توسط شوهر در صورتی که در حین عمل زنا با اجنبی مشاهده شود معاف از کیفر دانسته شده است. از منظر جرم‌شناسی انتقادی این ماده قانونی جرم‌زاست. چون ممکن است باعث آرامش خاطر فرد جانی در حرکت به سوی جنایت شود و در خلاص از کیفر قصاص، این ماده را مفر و پناهگاه خود بیندازد و به بهانه ارتکاب زنا، همسر خود را به قتل برساند (متأسفانه در اغلب جنایات ناموسی که مقتول زن است چنین ادعاهایی می‌شود).

برای کشف علل جرم، جرم‌شناسی از علوم مختلف کمک می‌گیرد، از علم روانشناسی برای شناسایی تأثیر خصوصیات روحی انسان و کشش او به سمت ارتکاب جرم استفاده می‌کند و رشته‌ای را پدید می‌آورد به نام **روانشناسی جنایی**. نیز از علم جغرافیا و تأثیر آن در پیدایش جرم کمک می‌گیرد و مکتبی را به نام **جغرافیای جنایی** پدید می‌آورد. از علوم اجتماعی کمک می‌گیرد و تأثیر معضلات اجتماعی مانند مهاجرت پناهندگان، بیکاری، تبعیض، فساد اداری را در ارتکاب جرم می‌سنجد و رشته‌ای را پدید می‌آورد به نام جامعه‌شناسی جنایی. همچنین از علم زیست‌شناسی، علوم اقتصادی و سایر علوم برای کشف معمای جرم کمک می‌گیرد و در این مسیر (کشف علل جرم) از استفاده از هیچ علمی دریغ نمی‌کند. از آمار جنایی استفاده می‌کند و مطالعات میدانی انجام می‌دهد. مثلاً نتیجه می‌گیرد که علل شیوع جرم سرقت (در سبزواری به طور مثال) فقر، بیکاری و یا جنگ است؛ حال بعد از کشف علل جرم، نوبت ارائه طریق به حاکمیت برای **مهار و کنترل جرم** است. به همین جهت جرم‌شناسی به دو شاخه: **جرم‌شناسی عمومی (نظری) و کاربردی** تقسیم می‌شود.

شاخه‌های جرم‌شناسی

در اینجا به چند عنوان در جرم‌شناسی و انسان‌شناسی جنایی می‌پردازیم:

○ **۱- جرم‌شناسی کلان:** شاخه‌ای از علم جرم‌شناسی است که (محض) جرائم را مورد بررسی قرار می‌دهد و در خصوص شیوع جرم و افزایش نرخ جرم و موارد مشابه در جامعه نظر می‌دهد. مثلاً رابطه میان کیفیت توزیع امکانات تولید و توزیع قدرت، رژیم سیاسی حاکم بر جامعه و همین طور شرایط جغرافیایی موجود را در جهت نیل به شناخت علل جرم مورد مطالعه قرار می‌دهد. مثلاً جرم‌شناسی مارکسیستی معتقد است: **علل شیوع جرم در جوامع سرمایه‌داری، توزیع ناعادلانه امکانات تولید و اقتصاد (حتی در نتیجه خصوصی سازی و آزادسازی تجارت) است** که این امر باید در دست دولت به صورت موقت قرار گیرد تا در نهایت به هدف ایده آل خود یعنی **جامعه بی طبقه** شکل گیرد. در این کشورها باعث ایجاد **دولت توزیعی** می‌شود. در مقابل جرم‌شناسی کلان، جرم‌شناسی خرد وجود دارد.

نکته: در خصوص حاکمیت شهروندان بر زندگی خود و طرفداری دولتها از خصوصی سازی و حاکمیت اصل حاکمیت فردی **نظریه لیبرال دمکراسی** در حال حاضر بهترین نظریه اجرایی در کشورهای غربی است.

سؤال دکتری: اساس شکل‌گیری نظریه جرم‌شناسی مارکسیستی کدام یک از موارد ذیل است؟

الف- وجود طبقه پرولتاریای کشاورزی

ب- نابرابری طبقاتی موجود

ج- وجود طبقه پرولتاریای کارگری و نقص آموخته‌های مذهبی

د- نابرابری حقوق زنان و مردان به ویژه در امر اشتغال

پاسخ: اساس اساس شکل‌گیری نظریه جرم‌شناسی مارکسیستی نابرابری طبقاتی موجود است.

گزینه ب صحیح است.

○ **۲- جرم‌شناسی خرد:** در این رشته از جرم‌شناسی، علل تکوین جرائم خاصی مورد مذاقه قرار می‌گیرد و یا اینکه قابلیت تولید جرم پدیده‌های اجتماعی را تحلیل می‌کنیم؛ فی‌المثل نقش طلاق در بزهکاری اطفال را موضوع مطالعه می‌کنیم.

✓ **نکته مهم:** همان طور که موضوع دو شاخه جرم‌شناسی خرد و کلان متفاوت است. شیوه تحقیق نیز از جهت مسیر جرم‌شناسی متفاوت است مثلاً در جرم‌شناسی خرد **مطالعات میدانی** (مثلاً مراجعه به زندانها) بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرد.

○ **۳- جرم‌شناسی نظری:** در جرم‌شناسی نظری، جرم‌شناس با مطالعات میدانی و استفاده از آمار جنایی در تلاش برای علت‌شناسی جرم است و پس از مطالعات خود، در این خصوص تئوری می‌دهد و سایر رشته‌های جرم‌شناسی را با نتایج تئوریهای خود تغذیه می‌کند. به عنوان مثال: جرم‌شناسی به نام **گابریل تارد فرانسوی** معتقد است **جرم‌شناسی ناشی از تقلید است و یا جرم‌شناسی به نام ساترلند اعلام نمود که علل تکوین جرم معاشرت با افراد تبهکار است و نظریه‌ای به نام معاشرت ترجیحی اعلام نمود:**

ساترلند نظریه معاشرت های ترجیحی را مطرح کرد که در واقع **کامل شده نظریه تارد است.** طبق این نظریه افراد در گروه های مختلفی عضو هستند که **هریک دارای فرهنگ خاصی بوده و در اثر این ایدئولوژی گروه، یک نوع جهت گیری نسبت به هنجارهای جامعه صورت می‌گیرد** که اگر این جهت گیری مثبت باشد فردی که عضو گروه است امکان مجرم شدنش کم است. در مقابل **جهت گیری منفی** نسبت به هنجارهای اجتماعی قرار دارد که در آن احتمال آنکه فرد بزهکار شود، بالاتر است. براین اساس ساترلند ۹ رکن را برای نظریه خود بیان می‌کند:

- ۱- جرم آموختنی است؛ به این معنا که **ارتکاب جرم ذاتی نبوده بلکه اکتسابی** است.
- ۲- رفتارهای جنایی در رابطه با اشخاص دیگر در فرایند ارتباطی **آموخته** می‌شود.
- ۳- رفتار مجرمانه در درون گروه محدود از افراد آموخته می‌شود.
- ۴- ضمن آموزش رفتار مجرمانه، انگیزه و گرایشات روحی، زبانی و امثال آن آموخته می‌شود.
- ۵- **جهت گیری انگیزه و گرایش های ناشی از تفسیرهای مساعد یا نامساعد گروه از هنجارها** و قانون باعث می‌شود که **جهت گیری رفتار فرد** مشخص شود.
- ۶- شخص زمانی بزهکار می‌شود که **جهت گیری نامناسب** نسبت به قانون و هنجارهای اجتماعی بر هنجارهای مثبت در پیش بگیرد. (**رکن اصلی نظریه ساترلند**)
- ۷- معاشرت های ترجیحی تابعی است از کثرت، مدت و شدت تماس بدین معنا که هرچه مدت تماس **بیشتر** باشد امکان متمایل شدن به نظر گروه **بالاتر** است.
- ۸- فراگیری رفتار مجرمانه **تابع** همان سازوکارهایی است که رفتار غیرمجرمانه است.
- ۹- فراگیری رفتار مجرمانه **بیان** همان نیازها و ارزش هایی است که رفتار غیرمجرمانه است.

ایرادات نظریه ساترلند:

۱- **تک بعدی است** به این جهت که تنها به رابطه فرد با گروه توجه داشته و به عوامل کلان دیگر توجه لازم ندارد همچنین نقش اراده فرد را نادیده می‌گیرد.

۲- **فقط در مورد بزرگسالان است.**

۳- **باتوجه به گسترش تکنولوژی و ایجاد دهکده جهانی، افراد از مواردی نظیر اینترنت و رسانه های جمعی بسیار متأثر می‌شوند.** اینکه ساترلند معتقد است روابط باید در درون یک گروه باشد چندان موجه نیست.

○ **۴- جرم‌شناسی کاربردی:** این رشته از علم جرم‌شناسی، جنبه اجرایی دارد و از نتایج جرم‌شناسی کلان و خرد و جرم‌شناسی نظری در مهار و کنترل جرم استفاده می‌کند. به عنوان مثال در خصوص اصلاح مجرمین، جرم‌شناسی بالینی (که یکی از شاخه‌های جرم‌شناسی کاربردی است) پیشنهاد نمود که به جای کیفر (مجازات) اقدامات تأمینی و تربیتی اعمال شود و به طور نمونه **تاکید قانون مجازات اسلامی مصوب ۹۲ بر اجرای اقدامات تأمینی و تربیتی** در جرایم کودکان مبتنی بر این نظر (جرم‌شناسی بالینی و کاربردی) است. مطالعه اجمالی مکاتب جرم‌شناسی^۱ می‌تواند گرایشات مختلف جرم‌شناسان را با توجه به بُعد سیاسی و اجتماعی افکارشان و هم چنین سطح اثرگذاری نظرات آنان بر تاریخ تحول حقوق کیفری را نشان دهد.

و
و
و
و
و

^۱ - در مطالعه تاریخ جرم‌شناسی بعد از قرن نوزدهم با جرم‌شناسانی مواجه می‌شویم که بر گردن جامعه بشری حق بزرگی دارند. ساترلند امریکایی، زابو کانادایی، پیناتل فرانسوی و ... از جمله مفاخر این علم در جهان می‌باشند.

خودسنجی با سوالات شبیه ساز دکتری

۱. دوره نوین ایجاد نظریات جرم‌شناسی مصادف با کدام قرن است؟

- الف- قرن هفدهم
- ب- قرن هجدهم
- ج- قرن نوزدهم
- د- قرن بیستم

پاسخ تشریحی: نظریات نوین علم جرم‌شناسی بدو در نیمه دوم سده نوزدهم با ظهور افکار سزار لمبروزو، انریکو فری و گارو فالو در کشور ایتالیا عرضه شد و متعاقباً همراه با نظرات بنیانگذاران مکاتب جامعه‌شناسی جنایی، مرزهای جغرافیایی را طی کرد و در وهله اول نظام حقوقی اروپا و آمریکا را تحت تاثیر قرار داد و اینک پس از چند دهه حاکمیت خود را بر نظام تقنین کیفری دنیا تثبیت کرده است.

نکته: نظریات نوین علم جرم‌شناسی بدو در نیمه دوم سده نوزدهم با ظهور افکار سزار لمبروزو، انریکو فری و گارو فالو در کشور ایتالیا عرضه شد. گزینه ج صحیح است.

۲. بر اساس کدام یک از نظریات جرم‌شناسی، کلیه نهادها، مکانیسم‌ها و ابزارهایی که در پاسخ به جرم از آن استفاده می‌کند؛ خود جرم‌زا است؟

- الف- واکنش اجتماعی
- ب- برچسب زنی
- ج- مارکسیستی
- د- راست نو

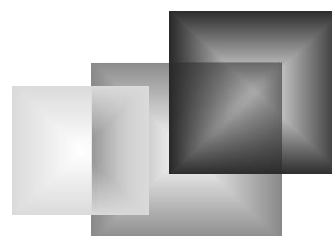
پاسخ تشریحی: منظور از واکنش اجتماعی، کلیه نهادها، مکانیسم‌ها و ابزارهایی است که دستگاه عدالت کیفری هر کشور در پاسخ به جرم از آن استفاده می‌کند مثل دستگاه تقنین، دستگاه قضایی (دادسرا، پلیس، سازمان زندانها و...). جرم‌شناسی انتقادی معتقد است در بسیاری موارد خود این دستگاهها جرم‌زا هستند، نیز تعیین قانون جزا در گرایش افراد به عمل مجرمانه را مؤثر می‌داند.

نکته: یکی دیگر از خصوصیات مهم علم جرم‌شناسی این است که دارای جنبه انتقادی است: جرم‌شناسان معمولاً به نظام جزایی حاکم بر یک مملکت خوشبین نیستند و سعی می‌کنند با مطالعات میدانی در خصوص چرایی جرائم (علل پیدایش جرم) و ارائه راههایی برای حل معمای جرم، وضع موجود حقوق جزا را به وضع مطلوب تغییر دهند.

نکته: مهمترین ویژگی‌های جرم‌شناسی: عدم قانونگرایی - اصل فراملیتی بودن - انحصاری بودن - انتقادی بودن. گزینه الف صحیح است.

و
و
و
و

بخش دوم:
خلاصه کتاب و مقالات

* ساده سازی نظریه‌های جرم‌شناسی *

تئوری‌های کلان جرم‌شناسی

جرم‌شناسی در دوران تحول خود دو مرحله فلسفی اخلاقی و نیز مرحله علمی را طی کرده است، زیرا جرم از دیر باز به لحاظ ایجاد اختلال در نظم جامعه، علاوه بر مسئولیت دولت موجبات مطالعه پیرامون آن را فراهم آورده است.

در فلسفه جرم‌شناسی دیدگاه‌ها مبتنی بر مشاهده نبوده بلکه ناشی از تأملات و تراوشات فکری مصلحین اجتماعی و در نهایت ذهنیت‌های فردی بوده است. مثلاً با بررسی آثار افلاطون برداشت وی از جرم‌شناسی مشخص می‌گردد. یا دیدگاه‌های مکاتب بکاریا و کانت و بنتام که عمدتاً ناشی از یک سلسله برداشت‌های فلسفی و اخلاقی می‌باشند. به عبارت دیگر **به آن دسته از دیدگاه‌ها و نظریاتی که مبتنی بر عقل‌گرایی (اظهار نظر بر اساس آنچه که عقل مطرح می‌کند) می‌باشند، جرم‌شناسی فلسفی می‌گوییم و** به آسانی می‌توان نگرش خاص این دیدگاه‌ها را نسبت به جرم‌شناسی بیان کرد. در عین حال، کانت، بکاریا، بنتام و مکاتب **نئوکلاسیک** همگی تحت عنوان مکاتب کلاسیک جرم‌شناسی مطرح‌اند، زیرا در دو چیز مشترکند:

☐ همه آنها به آزادی اراده معتقدند. از آنجا که جرم را ناشی از اراده آزاد می‌دانند، مجازات را پاداشی شایسته برای اراده بد که در لباس جرم متبلور شده است، محسوب می‌نمایند.

☐ در نیمه دوم قرن نوزدهم یعنی از سال‌های ۱۸۵۰ به بعد، با یک واقعه مهم روبه‌رو می‌شویم که عبارت از تولد رشته‌های مختلف علوم انسانی از دل فلسفه و پیشرفت این علوم بود. در این سال‌ها، فلسفه به رشته‌های جامعه‌شناسی، روانشناسی و روانکاوی تقسیم شد که این نگرش برای مطالعه جرم مورد توجه متخصصین قرار گرفت. بدین ترتیب جرم‌شناسی علمی متولد شد که از طریق آن، **جرم (ماهیت و علل وقوع آن) و مجرم بر اساس یک سلسله روش‌های علمی** مورد مطالعه قرار گرفته، نتایج به‌دست‌آمده به سایر موارد مشابه تسری داده شد، **لذا جرم‌شناسی در نیمه دوم قرن نوزدهم متولد شد**، تولدی که با کمک سایر رشته‌های علوم انسانی صورت گرفته است.

گفتار اول: مکاتب اولیه

در این تقسیم‌بندی به سه دسته از مکاتب انسان‌شناسی جنایی، جامعه‌شناسی جنایی و مکتب ترکیبی یا تعدد عوامل اشاره می‌کنیم.

الف - انسان‌شناسی جنایی: یا نظریه تحقیقی یا اثباتی

لمبروزو با گرایش زیست‌شناختی به اعتبار تخصصی که داشت با استفاده از زندانیان شهر تورن وجوه افتراق مجرمین این شهر را مورد مطالعه قرار داد. لمبروزو ۵۹۰۷ نفر را از لحاظ توارث و خصوصیات ارثی (تن پیمانی) پزشکی، زیست‌شناختی و روانشناختی مورد مطالعه و معاینه و آزمایش قرار داد. از آنجا که لمبروزو جرم را با دید پزشکی - زیست‌شناختی مطالعه نمود، **لذا جرم‌شناسی علمی جنایی** مطرح شد. **نکته:** وی به اعتباری در لباس زیست‌شناسی جنایی و به اعتبار دیگر در لباس انسان‌شناسی، خصوصیات فردی را مورد مطالعه قرار داد. لمبروزو برای پی‌بردن به علل جرم، مجرمین را به اعتبار شکل و اندازه، مورد مطالعه قرار داد. **بدین ترتیب اولین رویکرد جرم‌شناسی زیست‌شناسانه، با استفاده از روشی که در زیست‌شناسی انسان‌شناسی مطرح است، شکل گرفت.**

یکی از آورده‌های لمبروزو **تفکر جبر‌گرایی** است. او معتقد بود که ما با یک مجرم مادرزادی روبه‌رو هستیم که جلوه ارثی نیاکان دور ماست؛ نمایی که از انسانیت تهی و از لحاظ عقلی متوقف شده است. او ذاتاً مجرم است و باید مشمول تدابیر خنثی‌کننده همچون تبعید و

اعدام قرارگیرد. البته لمبروزو برای معرفی یافته‌های خود و تولد رشته جدیدی به نام **انسان‌شناسی جنایی** دست به تشکیل کنگره‌هایی زد که باعث شدند دیدگاه لمبروزو در تعامل با دیدگاه‌های دیگران صیقل خورده و تعدیل یابد. به عنوان نمونه گورینگ تحت عنوان «محکوم انگلیسی» با هدف رد دیدگاه مجرم مادرزادی لمبروزو، به گونه‌ای طنزآمیز بیان داشته: به نظر من میان یک دانشجوی انگلیسی و اسکاتلندی فرق بیشتر چشم می‌خورد تا میان بزهکار و غیر بزهکاری که، لمبروزو بیان داشته است.

لمبروزو در کتابی تحت عنوان «جرم، علل و درمان‌های آن» پذیرفت که **جرم می‌تواند از بعضی اوضاع و احوال مانند بیماری یا تقلید ناشی گردد که خود نشانگر عدم اعتقاد به تیپ مجرمانه، بدانگونه که قبلاً بیان نموده بود، می‌باشد.** در سال ۱۹۶۰ قاتلی فرانسوی که حدود ۲۵ نفر از زنان روسپی را کشته بود، دستگیر شد و با انجام آزمایش کروموزومی معلوم شد که وی یک کروموزوم بیشتر دارد. در همان سال عده‌ای اعلام کردند، این کروموزوم جرما است و به همین دلیل کروموزوم مجرمین جفت نمی‌باشد. لیکن بعدها این تز کروموزومی نیز رد شد، چرا که مطالعات نشان داد ۹۵ درصد انسان‌های دو کروموزومی دیگر، انسان‌هایی ناسالم بودند، **نتیجه آنکه دیدگاه جبرگرایی لمبروزو امروزه طرفداری نداشته، مردود می‌باشد.** و عوامل کروموزومی دیگر حتی به عنوان یک عامل کوچک در تکوین جرم هم مطرح نیستند. بدین ترتیب امروزه فضای حاکم بر جرم‌شناسی دیدگاه‌های ما را به نیم قرن قبل از لمبروزو می‌برد.

ب - مکاتب جامعه‌شناسی جنایی

۱. مکتب نقشه‌برداری یا جغرافیایی

نخستین مطالعات در جرم‌شناسی، در لباس جامعه‌شناسانه مطرح شدند. این امر به علت تولد جامعه‌شناسی عمومی از یک طرف و از طرف دیگر **به لحاظ تدوین آمارهای جنایی فرانسه با کمک روش‌ها و الگوهای معمول در ریاضی بود.** این دیدگاه توسط **کتله و گری** براساس دو علم جامعه‌شناسی عمومی و ریاضی به وجود آمد.

و

و

و

و

پیشگیری از جرم

در جرم‌شناسی، پیشگیری عبارت است از مقابله با تبهکاری با استفاده از فنون گوناگون مداخله به منظور ممانعت از وقوع بزهکاری. از نظر علمی می‌توان گفت: مراد از پیشگیری هر فعالیت سیاست جنایی است که غرض انحصاری یا غیرکلی آن تحدید حدود امکان پیشامد مجموعه اعمال جنایی از راه غیرممکن‌الوقوع ساختن و یا دشوار کردن احتمال وقوع آنهاست، بدون اینکه به تهدید به کیفر یا اجرای آن متوسل شوند.

انواع پیشگیری

۱. پیشگیری ابتدایی

پیشگیری ابتدایی عبارت است از مجموعه وسایلی که معطوف به تغییر شرایط جرم‌زای اطرافیان، اعم از طبیعی و اجتماعی باشد. به عبارت دقیق‌تر، پیشگیری ابتدایی راهکارهایی است که از طریق زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی و دیگر زمینه‌های سیاست عمومی تلاش می‌کند. بر موقعیت جرم‌زا و علل ریشه‌ای ارتکاب جرم تأثیر بگذارد. هدف اصلی، ایجاد امیدوارکننده‌ترین شرایط برای زندگی است که شامل آموزش خانواده، ایجاد مسکن، استقلال و سرگرمی می‌باشد.

۲. پیشگیری ثانویه

معطوف به مداخله برای پیشگیری از لحاظ گروه‌ها یا جمعیت‌های در معرض خطر جرم است. این امر شامل شناخت زودهنگام شرایط جرم‌زا و نفوذهایی است که بر این شرایط اعمال می‌شوند. برای این گروه‌ها می‌توان تدابیری خاص اندیشید؛ تدابیر حمایتی در خصوص کودکان خیابانی، کودکان متعلق به خانواده‌های معتاد و بی‌سرپرست یا بدسرپرست.

۳. پیشگیری ثالث

معطوف به پیشگیری از تکرار جرم در خلال اقدامات فردی برای سازگاری مجدد اجتماعی یا خنثی نمودن بزهکاران پیشین است؛ به عبارت دیگر، پیشگیری از تکرار جرم که توسط پلیس و دیگر عوامل نظام عدالت کیفری صورت می‌گیرد، مانند تدابیر مربوط از ضمانت اجرای قضایی رسمی تا بازپروری مجرم و زندانی کردن. در بسیاری از اوقات به دلیل محدودیت ضمانت اجرای مبتنی بر اصلاح و درمان، این نوع پیشگیری به تدابیر سرکوبگرانه تنزل پیدا می‌کند.

و

و

و

جرم‌شناسی (منبع: کتاب علیرضا درویش)

انریکوفری از بنیان‌گذاران مکتب تحقیقی با تألیف کتاب جامعه‌شناسی کیفری به نقش عوامل اجتماعی همچون آموزش، فرهنگ، سیاست در جرائم تأکید داشت. جامعه‌شناسی کیفری یکی از شاخه‌های جامعه‌شناسی حقوقی است. جامعه‌شناسی جنایی خود به چند شاخه تقسیم می‌شود که عبارتند از:

الف) جامعه‌شناسی حقوق کیفری محض

که به مطالعه و بررسی قوانین و مقررات کیفری از نظر جامعه‌شناسی می‌پردازد و اینکه آیا قوانین مناسبی وضع می‌شود یا خیر.

ب) جامعه‌شناسی واکنش اجتماعی

که در آن مجازات‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی مورد بررسی قرار می‌گیرند. مثلاً بررسی می‌کند که آیا جزای نقدی، مجازات مناسبی است یا خیر.

ج) جامعه‌شناسی دادرسی کیفری

که در آن عملکرد دستگاه عدالت کیفری یعنی پلیس، دادسرا، دادگاه و زندان مورد بررسی قرار می‌گیرد. به مجموعه این رشته‌ها، جامعه‌شناسی کیفری گفته می‌شود.

گفتار اول) محیط عمومی و انحرافات آن

محیط عمومی به محیطی گفته می‌شود که اختصاص به فرد خاصی ندارد و مربوط به اوضاع و احوال حاکم بر جامعه و افراد منتصب به آن می‌باشد. این محیط را می‌توان بر اساس انحرافات که ممکن است در آن به‌وجود آید به سه دسته تقسیم کرد:

□ الف) محیط اجتماعی

□ ب) محیط اقتصادی

□ ج) محیط سیاسی

محیط

محیط یا توپوگرافی به عوامل طبیعی موجود بر روی زمین گفته می‌شود: مانند کوه‌ها، دره‌ها، جنگل‌ها، شهرها، دریاها و غیره. این محیط‌ها در کثرت و قلت جمعیت، فرهنگ مردم، شیوه زندگی و شرایط اقتصادی و اجتماعی تأثیرگذار است.

محیط کوهستان محیطی سخت و خشن است اما محیط کویر و بیابان، آسان و دلباز است و همین ویژگی‌ها به مردمان ساکن در این مناطق سرایت پیدا می‌کند. در این راستا و براساس تحقیقات به عمل آمده، قاعده‌ای به دست آمده است که می‌گوید: هرچه حجم جمعیت یک شهر بیشتر باشد، آمار جرائم آن بیشتر است. پس آمار جرائم در شهرهای بزرگ بیشتر از شهرهای متوسط و در شهرهای متوسط بیشتر از شهرهای کوچک و در شهرها بیشتر از روستاها است.

از نظر کیفی نیز آمارها نشان می‌دهد که جرائم علیه اشخاص در مناطق روستایی، بیشتر رخ می‌دهد و جرائم جنسی و جرائم علیه اموال در شهرها بیشتر از روستاها است.

مکاتب و نظریه‌ها

جامعه‌شناسی کیفری رشته‌ای از علوم جنایی است که اختصاص به زمان و مکان خاصی ندارد بلکه دانشی جهانی است که جرائم را از حیث شکلی بررسی می‌کند.

مکاتب و نظریه‌های جرم‌شناسی از نظر تاریخی به سه گروه تقسیم می‌شوند:

۱) زیست‌شناسی جنایی

۲) جامعه‌شناسی جنایی

۳) روانشناسی جنایی

و

و

نظریه‌های جرم‌شناسی (خلاصه کتاب نظریه‌های جرم‌شناسی دکتر ملکی)

بزه، بزهکاران و چگونگی ارتباط آنها با جامعه، عناوینی با جذابیت بی‌پایانند. با نگاه به روزنامه‌ها یا گشتی در تلویزیون یا در سینما، خیلی زود روشن می‌شود که عطشی سیری‌ناپذیر، نسبت به بزه و بزهکاران در آنها وجود دارد. در این جا، ما، هم به زندگی واقعی بزه و بزهکاران و هم به اندیشه‌های مربوط به آنها علاقه‌مندیم. [لذا] می‌توانیم این پرسش را مطرح کنیم که چرا این قدر علاقه نسبت به این حوزه وجود دارد- اگرچه بسیاری از مردم، گاه‌گاهی رو به قانون شکنی می‌آورند اما اغلب مردم درگیر بزهکاری‌های بزرگ نمی‌شوند و با این همه، باز هم دوست داریم درباره این مقولات، ببینیم و بخوانیم. شاید این علاقه، حکایتی از وجود نوعی هتک حرمت اخلاقی و لذت بردن از کیفر خلافکاران و اجرای عدالت باشد- و لذا در اغلب داستان‌های تخیلی جنایی، بزهکاران، پایانی نافرجام دارند. یا بازتاب نوعی همدلی با قربانیان بی‌عدالتی در جامعه و درجه‌ای از تحسین برای آنانی باشد که قصد ضربه زدن به این نظام را دارند- با توجه به این که دشمنان عمومی و افراد پست و شرور دیروز، به زاهدان امروز تبدیل شده‌اند. یا شاید این علاقه، فقط حکایت از هیجان و علاقه‌ای دارد که از خواندن یا تماشای آن چه ما، خود درگیرش نمی‌شویم یعنی یک هیجان نرم جایگزین یا یک لذت جانشین، به ما دست می‌دهد.

اما دلایل هر چه که باشند، قتل، دزدی، قریب، قاچاق مواد مخدر، جنگ‌های اوباش، تجاوز، اوباش‌گری فوتبالی و مانند این‌ها، موضوعات خوبی برای گفت و گو و فیلم‌های مهیج و پرفروش می‌باشند. البته، ناظری از یک فرهنگ دیگر، شاید چنین بیندازد که بزه، یک ویژگی اساسی و همیشه حاضر از زندگی روزمره همگان است- اما جدای از قانون‌شکنی افراد کم سال، شمار آنانی که به بزهکارانی حرفه‌ای تبدیل می‌شوند، بسیار اندک است.

○ بزهکارانی در لباس افراد معروف:

مک فرانگی فریزر، یکی از اوباش بدنام گذشته است که امروزه فردی محبوب در امور اجتماعی محسوب می‌شود. نوشته‌های زیر از وب سایت او اقتباس شده است. فرانکی مردی قدرتمند، صاحب و سرپرست باشگاه، مدیر شرکت، زندانی "براد مور" آتش افروز، آشوب‌طلب زندان، اما پیش از هر چیز، یک دزد است. ۲۶ بار محکومیت، ۴۲ سال در زندان، اما در دهه ۶۰ از زندگی خویش در تلاش است تا با چارلی و ادی ریچارد سن و گروه یاران جنوب لندن با جدیت به کار مشغول شود.

جرم یک پدیده شفاف و ایستا نیست. چهره‌ای که در گذشته او بزهکار ترسیم می‌شد، اغلب با مفهوم امروزی آن کاملاً متفاوت است زیرا بسیاری از کنش بزهکارانه امروز، در گذشته، وجود خارجی نداشتند. البته با مطالعه جرم و کیفر در طول دوره‌های مختلف روشن‌ترین دستاورد، همانا سرشت نسبی جرم است آن چه به عنوان بزهکاری به چشم می‌آید و تعریف می‌شود، بنابر بافت اجتماعی خاصی که در آن واقع می‌شود، متفاوت است.

○ نسبییت فرهنگی و تاریخی جرم:

انحراف محصول معامله‌ای است که میان یک گروه اجتماعی و فردی که از سوی آن گروه به عنوان قانون شکن نگریسته می‌شود، به وقوع می‌پیوندد.

این که یک عمل انحرافی است یا نه، به چگونگی واکنش مردم نسبت به آن بستگی دارد. درجه پاسخ مردم به یک عمل به عنوان عملی انحرافی بسیار متفاوت است. بسیاری از این تفاوت‌ها، شایان ذکر هستند. در وهله نخست باید به تفاوت موجود در طول زمان اشاره کرد. فردی که گمان می‌رود مرتکب عملی انحرافی شده باشد، چه بسا در یک زمان نسبت به زمان دیگر، با ملایمت و مدارای بسیار بیشتری مواجه شود.

در قرون ۱۶ و ۱۷ سوزاندن (buring) و به دارآویختن (hanging) زنان جادوگر (witches) در اروپا امری عادی تلقی می‌شد. در آن زمان این عقیده وجود داشت که جادوگران همپایان شیطان هستند و اوست که به آنان قدرت می‌بخشد. آنها مسئول تمامی بدبختی فردی و اجتماعی، بیماری، آب و هوای بد، از دست رفتن و ضرر به اموال و... بودند.

اگرچه بسیاری از مردم در مراسم سوزاندن جادوگران شرکت می‌کردند اما این عمل در انگلستان، بسیار کمتر از دیگر کشورهای اروپایی، به ویژه فرانسه، سوئیس و کشورهای شمالی بود. جادوگران اندکی در انگلستان سوزانده شدند و اغلب آنان به دار آویخته می‌شدند. دلیل این کار شاید هزینه‌های کمتر دار زدن و یا عدم تحمل مردم نسبت به کیفرهای بربریت، همچون سوزاندن بود.

اسکاتلند جادوگران را می‌سوزاند و ۳۸ مورد ثبت شده در این خصوص وجود دارد که آخرین آنها به سال ۱۷۲۲ بازمی‌گردد. در قرن ۱۹ کوکائین به شکلی گسترده به عنوان ماده‌ای ضد درد در ایالات متحده مصرف می‌شد- مانند آسپرین در زمان حاضر- و با تصاویر کودکان در حال بازی، مورد تبلیغ قرار می‌گرفت.

مشروبات الکلی و دوهمسری، سرشت نسبی جرم و انحراف را به تصویر می‌کشند.

این حقیقت که جرائم و شیوه‌های کیفر آنها از مکانی به مکان دیگر و از زمانی تا زمان دیگر، متفاوت است اهمیت واکنش اجتماعی نسبت به بزهکارانه بودن یا نبودن یک رفتار را نشان می‌دهد. هیچ عملی به خودی خود بزهکارانه نیست. عملی بزهکارانه تلقی می‌شود که جامعه آن را بزهکارانه بداند، بنابراین، حتی عملی مانند کشتن فردی دیگر که به شکل قتل، جدی‌ترین بزه در جوامع مدرن تلقی می‌شود، در بسیاری از موقعیت‌ها، چه بسا کاملاً پذیرفته شده و مقبول باشد. البته در برخی شرایط کشتن دیگر مردمان، نوعی قهرمانی به حساب می‌آید و شاید افرادی برای عدم مشارکت در کشتن دیگران کیفر هم بشوند. مثلاً کسانی که در جنگ جهانی اول شرکت نکردند، در انگلستان به زندان فرستاده می‌شدند و فراریان از جنگ ویتنام در دهه ۱۹۶۰ در ارتش ایالات متحده نیز سرنوشتی اینچنینی داشتند. جوامع مدرن غربی امروزه، مکان‌هایی خطرناک‌تر برای زندگی تلقی می‌شوند.

○ تاریخ جرم نوجوانان (juvenile crime)

تحقیق جنوفری پیرسن در خصوص تاریخ جرم نوجوانان ۱۹۸۳: نباید به پدیده‌ی بزهکاری در جوامع مدرن به عنوان یک پدیده‌ی جدید یا مسأله‌ای منحصر به فرد نگریست و به هنگام بررسی تاریخ جرم، چه بسا این حقیقت در مورد یک عنوان از عناوین جرم آشکار شود که «هیچ چیز جدیدی وجود ندارد». پیرسن بحث خود را با مفهوم انحطاط اخلاقی (به ویژه جوانان) آغاز می‌کند، اما نه برای این که مسأله جرائم خشونت بار در جوامع مدرن را دست کم بگیرد، بلکه برای نشان دادن این که، مسأله یاد شده ادامه سنت‌ها و نه پدیده‌ای جدید است. او نشان می‌دهد که در انگلستان نسل‌های متوالی درگیر مسایل و ترس مشابه بودند اما این افسانه که انگلستان از نظر تاریخی، ملتی باثبات، آرام و قانون‌مدار داشته و خشونت، پدیده‌ای غریب برای این ملت بوده، جای تأمل دارد.

○ جرم نوجوانان، هیچ چیز تازه‌ای نیست

- یکی از بارزترین ویژگی‌های سن، افزایش روحیه استقلال در کودکان و کم شدن میزان کنترل از سوی والدین است.
- باید تشخیص دهیم که جرم، کجا آغاز می‌شود... ما باید بیشتر بکوشیم تا به کودکان، فرق میان درست و غلط را بیاموزیم. این کار باید در خانه آغاز شده و در مدارس نیز آموزش داده شود.
- یک فرد بزرگسال در بدترین حالت خود، ممکن است جنبه‌ای هشدار دهنده را آشکار نماید. او هیچ‌گونه استانداردهای اخلاقی معینی را از والدینش نیاموخته، قانون را تحقیر می‌کند و زود بی‌حوصله می‌شود.
- اخلاق کودکان، ده مرتبه بدتر از روحیه بزرگسالان است.
- (در خصوص افزایش جرائم نوجوانان) در بسیاری از موارد آنها (نوجوانان) خود را در یک شهر بزرگ، بدون یار و یاور، بدون تعلقات خانوادگی و بی‌تعلق به هیچ دایره اجتماعی که رفتارشان در آن مورد رسیدگی و مشاهده قرارگیرد، می‌یابند.
- شکست والدین در ایجاد احترام در فرزندان‌شان ... (روابط) همسایگی در روستاها، شهرهای کوچک و شهرهای بزرگ نقض می‌شود. فقر تربیتی والدین و افزایش خودخواهی‌ها، پریشانی‌های فراوانی را برای پلیس به وجود آورده است.
- مردم باید بی‌رسند که در کشور ما چه خبر است... این در حالی است که انگلستان یکی از مراعات‌کننده‌ترین کشورها در زمینه قوانین است- که مترادف ثبات، نظم و آراستگی می‌باشد- آیا ما در حال تبدیل شدن به چیز دیگری هستیم؟

- بارزترین ویژگی، لباس‌های هم‌شکل آنها و کمربند چرمی به همراه قلاب فلزی سنگین آن است. این کمربند تزئینی نیست و از به کارگیری آن، قصد تزئین هم در کار نیست.

- به نظر می‌رسد که در سراسر کشور [انگلستان] نوعی فساد عمومی وجود دارد... روحیه تجمل‌گرایی و اسراف به ظاهر در ذهن اکثر افراد، متوقف شده است.

- هر قضاوت منصفانه‌ای، برتری آشکار قرن پیش و همچنین دلایلی را که موجب افزایش بزهکاری در نوجوانان شده را آشکار می‌نماید... آیا این گونه نیست که طبقات کارگر، عموماً از نظر شرایط اخلاقی، فاسد شده‌اند؟

○ مطالعه تاریخ جرم

در بررسی تاریخ جرم، داشتن رهیافتی آماری، اگرچه ضروری، اما آکنده از مشکلات است. شارپ (۱۹۹۵) در بررسی رهیافت‌های مختلف برای مطالعه تاریخ جرم بر این باور است که ادامه جرم، دست‌به‌دست، همراه با تفسیر معنای جرم برای اجتماعات مختلف در زمانهای مختلف و با لحاظ تعاریف متغیر از جرم صورت می‌پذیرد.

○ آمار جرم

در این ارتباط دو نقص عمده و مهم را برای آنها می‌توان برشمرد. نخست، مسأله از قلم افتادن [برخی موارد] زیرا در این جا فقط برخی از بزه‌ها و بزهکاران در فهرست آمار رسمی جای داده می‌شوند و دوم، مسأله انحراف یعنی بزه‌ها و بزهکارانی که در فهرست یاد شده جای می‌گیرند هم تصویری نمونه از تمامی بزه‌ها و بزهکاران نیستند. در این حال، جرائمی که از نظر رسمی، چیزی درباره آنها وجود ندارد، اصطلاحاً با عنوان "ارقام تاریک جرم"، (ارقام سیاه بزهکاری) خوانده می‌شوند و عوامل فراوانی نیز وجود دارد که به گزارش نکردن و ثبت نشدن یک جرم منجر می‌گردد.

○ رقم سیاه بزهکاری

دلایل زیادی وجود دارد که چرا آمار جرم، میزان فعالیت‌های بزهکارانه را کمتر از میزان اصلی آن نشان می‌دهد. این دلایل عبارتند از:

- قربانیان از اینکه بزه‌دیدگان جرائمی خاص هستند ناآگاه‌اند.

- بزه‌دیدگان نمی‌خواهند وقت و پول خود را با گزارش دادن جرم به هدر دهند.

- بزه‌دیدگان احساس می‌کنند که مطلع کردن پلیس، فایده‌ای ندارد.

- بزه‌دیدگان به شکلی غیررسمی و خارج از نظام حقوقی با مسأله برخورد می‌کنند.

- دست‌پاچگی بزه‌دیدگان.

- بی‌اعتمادی یا عدم ارتباط بزه‌دیدگان (یا شاهدان یک جرم) با پلیس.

- جرائم بدون بزه‌دیده - جرائمی که تمامی طرف‌های درگیر در آن علاقه ندارند که پلیس درباره آن چیزی بداند.

- ترس بزه‌دیدگان از تلافی.

شارپ (۱۹۹۹) به این نکته اشاره می‌کند که اگر رابطه‌ای ثابت میان جرائم ثبت شده و ثبت نشده وجود داشت، از اهمیت ارقام تاریک کاسته می‌شد. به عنوان مثال اگر هر میزانی از جرائم کوچک و بزرگ که اتفاق می‌افتاد، حتماً گزارش می‌شد، آنگاه می‌توانستیم بگوییم که آمار جرائم، شاخصی برای وقوع تغییرات در میزان فعلی رفتار بزهکاران است. با این وجود به نظر می‌رسد که تفاوت‌هایی اساسی در تمایل مردم به گزارش کردن رفتار بزهکارانه وجود دارد. در طی دوره‌های "ترس اخلاقی" مردم از آمادگی بیشتری برای گزارش دادن از جرائم برخوردارند. همچنین، عملکرد و کارایی پلیس و دیگر عوامل و نهادهای عدالت کیفری بر روی آمار جرم مؤثر می‌باشند. اما امسلی (Emsley ۱۹۹۶) پیشنهاد می‌کند که اگرچه گروه‌های بزهکار همواره وجود دارند، اما این گروه‌ها الزاماً یک طبقه را تشکیل نمی‌دهند که گروهی بزرگ و همگن از افراد باشند. اکثر قریب به اتفاق جرائم در قرون هجدهم و نوزدهم، سازمان‌یافته و دارای گستره وسیع نبودند، بلکه دزدی‌های کوچک و رفتارهایی بی‌قانون بودند. امسلی به این نکته اشاره دارد که جامعه قانونمند، این اندیشه را آسان‌تر می‌پذیرفت که یک طبقه بزهکار وجود دارد

که به عنوان یک گروه بیگانه به ارتکاب جرم علیه شهروندان قانونمند دست می‌زند. شایان ذکر است که حتی اگر وجود چنین طبقه‌ای مورد تردید باشد، ویکتوریایی‌ها به وجود چنین طبقه‌ای اعتقاد راسخ داشتند.

نکته: یکی از مهمترین مشکلاتی که امروزه نظام عدالت کیفری با آن مواجه است مشکل عدم گزارش جرایم از جانب افراد بزده دیده به ضابطان دادگستری و مقامات قضایی است ناتوانی یا عدم تمایل نیروی پلیس به تعقیب بزهکاران هم یکی از عوامل اصلی عدم تمایل به گزارش جرم از سوی بزهدیدگان است. اضافه بر آن ترس و عوامل محیطی نیز یکی دیگر از دلایل عدم گزارش جرم است. **از این رو در روش «نظرسنجی از بزهدیدگان» هدف این است که از عوامل عدم گزارش جرم از سوی بزهدیدگان آگاه شویم.**

سوال دکتری سال ۹۹ - کدام گزینه در مورد روش «نظرسنجی از بزهدیدگان» صحیح است؟

(۱) تبیین میزان مشارکت بزهدیده در وقوع جرم

(۲) آگاهی از عوامل عدم گزارش جرم از سوی بزهدیدگان

(۳) دستیابی به میزان بزهکاری واقعی جرم‌های بدون بزهدیده

(۴) دستیابی به ویژگی‌های فردی و اجتماعی بزهدیدگان و بزهکاران ناشناخته

گزینه ۲ صحیح است. یکی از مهمترین مشکلاتی که امروزه نظام عدالت کیفری با آن مواجه است مشکل عدم گزارش جرایم از جانب افراد بزده دیده به ضابطان دادگستری و مقامات قضایی است ناتوانی یا عدم تمایل نیروی پلیس به تعقیب بزهکاران هم یکی از عوامل اصلی عدم تمایل به گزارش جرم از سوی بزهدیدگان است. اضافه بر آن ترس و عوامل محیطی نیز یکی دیگر از دلایل عدم گزارش جرم است. با ظهور بزده دیده شناسی در دهه های اخیر، گامهای بلندی در مطالعه علمی بزهدیدگان و شناسایی ویژگیها و عملکرد آنان در ارتکاب جرم برداشته شده است. یکی از این شیوه‌ها، نظرسنجی از بزهدیدگان است. در این روش هدف این است که از عوامل عدم گزارش جرم از سوی بزهدیدگان آگاه شویم. در بررسی علل عدم گزارش بزهدیدگی‌ها، موضوعاتی از قبیل فقدان مدارک، بی اعتمادی به پلیس، حفظ آبرو و شخصیت خود و وجود رابطه خانوادگی با مجرم، بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند.

نکته: پیمایشهای بزهدیده شناسی یکی از مهمترین ابزارها برای گردآوری اطلاعات درخصوص میزان بزهدیدگی افراد است که در سطح بین‌المللی و داخلی به عنوان یک سیاست کلان قانونی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این پیمایش‌ها، تعدادی از افراد با پرسش نامه یا مصاحبه از آنها سؤال‌هایی می‌شود تا به پرسش‌هایی مبنی بر اینکه «آیا تا کنون بزهدیده شده‌اند یا خیر؟ آیا این جرائم را گزارش کرده‌اند یا خیر و علت گزارش کردن یا پیگیری نکردن بزهدیدگی چه بوده است؟» پاسخ دهند.

و

و

و

و

مبانی نظری جرائم خشن

وایت راب

در سال‌های اخیر موضوع جرائم خشن کانون توجه بسیاری از اندیشمندان حوزه جامعه‌شناسی قرار گرفته است. طبق نظر دورکیم در تمام جوامع همواره درصدی از افراد تابع قانون نیستند و به همین جهت در همه جوامع نیاز به مجازات و زندان داریم. اما اگر این درصد از حد طبیعی خود فراتر رود، جامع با مشکلات جدی روبه‌رو می‌شود. بخشی از جرائم را تحت عنوان جرائم خشن می‌شناسیم، این جرائم اگرچه از نظر کمی حائز اهمیت نیستند، اما از نظر کیفی بسیار بااهمیت‌اند؛ چرا که ارتکاب آنها اثرات درازمدتی بر روی کسانی که به‌نوعی با آنها در ارتباطند و حتی بر روی آحاد جامعه و افراد دورتر بر جای می‌گذارد. اینکه چرا جرم خشن روی می‌دهد و انگیزه افراد از ارتکاب آنها چیست، موضوع قابل بحثی است. شواهد موجود نشان می‌دهد که این پدیده در جامعه ما نیز گسترش یافته و به اشکال مختلف نمایان است، به طوری که می‌توان علل روانشناختی را عاملی برای آنها تصور کرده و می‌توان به کمک نظریه‌های گوناگون جامعه‌شناختی آن را تبیین نمود. می‌توان نقش اقتصاد و مسائل مالی در شکل‌گیری آن را بررسی کرد و می‌توان به پارامترهای فرهنگی و اجتماعی توجه نمود. بدیهی است در یک تحلیل جامع تمام این عوامل نقش مؤثری دارند و هیچ‌یک از آنها را نمی‌توان به نفع دیگری حذف نمود. در سطح داخلی می‌توان به این مسائل در درون یک کشور پرداخت و هنجارهای موجود و قواعد حاکم بر جامعه را در آن مؤثر دانست.

نظریه ترکیبی یا الگوی آیزنک:

آیزنک نیز روایت جدیدی از نظریه مهار را مطرح کرده، و در عین حال آن با عناصر موجود در نظریه یادگیری و همچنین تبیین‌های زیستی و روانی کج‌روی تلفیق نموده است. در روایات او، می‌توان دید که: وراثت نقش مهم و احتمالاً حیاتی در مستعد ساختن یک فرد خاص برای بزه دارد. آیزنک، تحقق مطلوب جامعه‌پذیری را منوط به قرار گرفتن فرد در دو جریان خاص یادگیری می‌داند و با توجه به مفاد آن دو، به تبیین این نکته می‌پردازد که یک رفتار چگونه آموخته می‌شود و چگونه در نتیجه پیامدهای مرتبت بر آن، استمرار می‌یابد.

فرایند نخست، یادگیری عامل است که بر مکانیسم عمده یادگیری، یعنی تقویت تکیه دارد و در خلال آن انواعی از رفتارهای فرد که تشویق شده باشند، استحکام یافته و رفتارهایی که تنبیه (و به تعبیر خود او، وقایع آزاردهنده) به دنبال آورد، تضعیف می‌شوند. به نظر آیزنک، اصل اساسی در این نوع یادگیری آن است که پیامدهای آنی، تأثیری بسیار تعیین‌کننده‌تر از پیامدهای توأم با تأخیر دارند. اما در جهان واقع، تنبیه معمولاً با تأخیرهای درازمدت همراه است و به همین سبب، قطعیت خود را از دست می‌دهد؛ در حالی که اهداف مورد نظر از رفتارهای کج‌روانه، مطبوع و میل به آن سریع و فوری است. بدین شکل، در غالب موارد دستاوردهای این رفتارها و لذت‌های حاصل از آنها، در مجموع، بهایی بسیار کمتر از رنج و درد زندانی‌شدنی دارد که سرانجام آنهاست. اما همین عنصر زمان و فوریت سبب می‌شود که کج‌رو، حتی پس از مقایسه دستاوردهای کج‌روانه با پیامدهای بازدارنده زندان، آن دستاوردها را ترجیح دهد.

و
و
و
و

خودسنجی با سؤالات شبیه‌ساز دکتری

۳. طرح علل کروموزومی ایجاد جرم اولین بار توسط کدام اندیشمند مطرح شده است؟

- الف- ساترلند
ب- بنتهام
ج- انریکو فری
د- لمبروزو

پاسخ تشریحی: لمبروزو در کتابی تحت عنوان «جرم، علل و درمان‌های آن» پذیرفت که جرم می‌تواند از بعضی اوضاع و احوال مانند بیماری یا تقلید ناشی گردد که خود نشانگر عدم اعتقاد به تیپ مجرمانه، بدانگونه که قبلاً بیان نموده بود، می‌باشد. در سال ۱۹۶۰ قاتلی فرانسوی که حدود ۲۵ نفر از زنان روسپی را کشته بود، دستگیر شد و با انجام آزمایش کروموزومی معلوم شد که وی یک کروموزوم بیشتر دارد. در همان سال عده‌ای اعلام کردند، این کروموزوم جرمزا است و به همین دلیل کروموزوم مجرمین جفت نمی‌باشد. لیکن بعدها این تز کروموزومی نیز رد شد، چرا که مطالعات نشان داد ۹۵ درصد انسان‌های دو کروموزومی دیگر، انسان‌هایی ناسالم بودند، نتیجه آنکه دیدگاه جبرگرایی لمبروزو امروزه طرفداری نداشته، مردود می‌باشد. و عوامل کروموزومی دیگر حتی به عنوان یک عامل کوچک در تکوین جرم هم مطرح نیستند. بدین ترتیب امروزه فضای حاکم بر جرم‌شناسی دیدگاه‌های ما را به نیم قرن قبل از لمبروزو می‌برد.

گزینه د صحیح است.

۴. تدوین آمارهای جنایی با کمک روش‌ها و الگوهای معمول در ریاضی متعلق است به.....

- الف- کتله و گری
ب- پیناتل و شیلر
ج- جان دیویی و لمبروزو
د- هیچکدام

پاسخ تشریحی: مکتب نقشه‌برداری یا جغرافیایی: نخستین مطالعات در جرم‌شناسی، در لباس جامعه‌شناسانه مطرح شدند. این امر به علت تولد جامعه‌شناسی عمومی از یک طرف و از طرف دیگر به لحاظ تدوین آمارهای جنایی فرانسه با کمک روش‌ها و

الگوهای معمول در ریاضی بود. این دیدگاه توسط کتله و گری براساس دو علم جامعه‌شناسی عمومی و ریاضی به وجود آمد. گزینه الف صحیح است.

و
و
و
و

بخش سوم:
نکات مهم آزمون

نکات مهم

- جرم‌شناسی علمی از نیمه دوم قرن نوزدهم ایجاد شد (از ۱۸۵۰)
- **مکتب نقشه‌برداری یا جغرافیایی:** توسط کتله و گری با کمک روش‌ها و الگوهای معمول در ریاضی و بر اساس دو علم جامعه‌شناسی عمومی و ریاضی به وجود آمد.
- **مکتب سوسیالیست:** یک مکتب مارکسیستی در جامعه‌شناسی است که بر اساس نظرات مارکس و انگلس به وجود آمد. مکتبی که با استفاده از دیدگاه‌های علم اقتصاد و نحوه مطالعه آن بر روی مشکلات و بحرن‌های اقتصادی، جرم و انحطاط را ناشی از توزیع ناعادلانه ثروت معرفی نمودند.
- مارکس: معتقد بود حقوق برای تأمین منافع سرمایه‌داران به وجود آمده و ابزاری است در دست طبقه حاکم برای حفظ وضع موجود.
- **مکتب محیط اجتماعی:** توسط **لاکاسانی** ارائه شد. در این مکتب دو نکته بایستی مورد دقت قرار گیرد: اولاً بزهدکار همچون میکرب است و جامعه محل کشت آن. به بیان دیگر میکرب در محل کشت مناسب رشد می‌نماید. ثانياً هر جامعه دارای بزهدکارانی است که شایسته آن است.
- **انریکو فری:** دیدگاهی ترکیبی از نظریات لاکاسانی و لمبروزو داشته و ابتدا تحت نظریات جبرگرایی لمبروزو مخالف اختیار و آزادی اراده بود، لیکن به تدریج پی‌برد که این دیدگاه یک‌بعدی است و تلاش کرد که تز لمبروزو را وسعت ببخشد. فری اندیشه‌های خود را در کتابی تحت عنوان **(افق‌های نوین حقوق کیفری یا جامعه‌شناسی جنایی)** منتشر ساخت.
- از دیدگاه علت‌شناختی، انریکو فری طرفدار **کنش میان عوامل متعدد از نوع انسان‌شناسی بود** و با تکیه بر همین مبنا طبقه‌بندی دوگانه مجرمین لمبروزو را به طبقه‌بندی پنج‌گانه وسعت داد. چرا که لمبروزو صرفاً از دو تیپ طبقه مجرم مادرزاد و دیوانه نام برده حال آنکه فری علاوه بر این دو مورد، مجرمین را تحت تأثیر عوامل محیط اجتماعی در این طبقه‌بندی قرار می‌دهد و حسب اینکه با کدام گروه مواجه باشیم راه‌حل‌های مختلفی پیشنهاد می‌کند. (یا همان **نظریه ترکیبی**)
- دیدگاه سنتزی یا ترکیبی فری **یک بعد نظری و یک بعد علمی دارد.** بعد نظری رویکرد او به ماهیت جرم است که منجر به طبقه‌بندی مجرمین می‌گردد و بعد عملی رویکردش در **تأثیر تفکرات وی در عملکرد قانونگذار جزاست** و قانون اقدامات تأمینی، مصداق بارز تأثیر تفکرات او در سیاست کیفری تقنینی کشورهاست.
- **مکتب اتریشی آلمانی یا مکتب گراتز-لنتز:** این مکتب معتقد بود که جرم ناشی از **ائتلاف دو رشته عوامل فردی و اجتماعی است؛** که تأثیر خود را در لحظه ارتکاب جرم نشان می‌دهد. این دیدگاه طبقه‌بندی سه‌گانه‌ای را جایگزین طبقه‌بندی پنج‌گانه فری نمودند که عبارت بود از: **نامتعادلان روانی - مجرمین اتفاقی - مجرمین به عادت.**

و

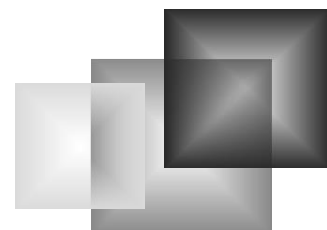
و

و

و

بخش چهارم: نظریات جرم‌شناسی

(که در آزمون دکتری از آنها سؤال آمده است)

نظریات جرم‌شناسی که در آزمون دکتری از آنها سؤال آمده است

نظریه پنجره شکسته

نظریه پنجره شکسته نظریه‌ای است در جرم‌شناسی و نشان‌دهنده میزان جاری اختلال شهری و خرابکاری و اثرگذاری آن بر افزایش جرم و رفتارهای ضد اجتماعی است. این نظریه بیان می‌کند که نظارت و نگهداری محیط‌های شهری در یک وضعیت خوب ممکن است از خراب‌کاری بیشتر و همچنین از تشدید جرم‌های جدی‌تری جلوگیری کند.

□ نکته: جرم نتیجه یک نابسامانی است. تأکید این نظریه بر پیشگیری از جرم است و این پیشگیری هم محیطی باید باشد. (پیشگیری از

جرم) قلب این نظریه اینجاست که این تغییرات لازم نیست بنیادی و اساسی باشند، بلکه تغییراتی کوچک چون از بین بردن گرفتگی (دیوار نویسی) و یا جلوگیری از تقلب در خرید بلیط قطار می‌تواند تحولی سریع و ناگهانی و اپیدمیک را در جامعه به وجود آورده و به ناگاه جرائم بزرگ را نیز به طور باور نکردنی کاهش دهد.

□ نکته: این نظریه در سال ۱۹۸۲ توسط جیمز کیو. ویلسون و جرج ال. کلینگ ارائه شد. این تئوری به عنوان یک انگیزه برای اصلاحات

در سیاست جنایی به کار گرفته شده است. مطالعات تجربی زیادی درباره تئوری پنجره شکسته انجام شده است.

□ نکته: مبنای نظری پیشگیری موقعیت مدار، نظریه پنجره‌های شکسته است.

□ مثال در مورد پنجره‌های شکسته: ساختمانی را در نظر بگیرید که چند پنجره شکسته دارد. اگر این پنجره‌ها تعمیر نشوند، احتمالاً افراد

خرابکار، در هنگام مشاهده این ساختمان (در مقایسه با یک ساختمان سالم) تمایل بیشتری به تخریب سایر پنجره‌ها خواهند داشت. حتی ممکن است وارد آن ساختمان شوند و اگر کسی ساکن آنجا نباشد، آنجا را اشغال کنند.

فرض کنید در یک پیاده‌رو، قطعاتی از زباله ریخته شود. چند قطعه زباله جمع می‌شود و به سرعت زباله‌ها افزایش پیدا می‌کنند. در نهایت، مردم ظرف غذاهای خود را آنجا رها خواهند کرد و حتی شاید به ماشین‌ها دستبرد زده شود.

یکی از دیگر مثال‌های این موضوع دیوارنویسی یا گرافیتی‌ها (Graffiti) نقش‌ها و عبارات عجیب و غریب و درهمی است که بر روی دیوار نقاشی و یا نوشته می‌شدند و یا می‌شوند که این نظریه از وقوع این امر پیشگیری می‌کند.

پنجره شکسته در در نهایت به این نتیجه گیری ختم می‌شد:

سال‌هاست در پزشکی بحث بر این است که بهداشت بر درمان مقدم است. آمارها، پلیس و مردم هم نباید صرفاً به دنبال جرم‌ها و آسیب‌های فردی باشند که شاکی مشخص دارد. باید بکوشیم جامعه‌ای را حفظ و نگهداری کنیم که هر جنسی از پنجره‌های شکسته را نداشته باشد.

سؤال دکتری سال ۱۳۹۶: کدام مورد در خصوص نظریه‌های پنجره شکسته و سیاست تسامح صفر صحیح است؟ تمرکز نظریه

پنجره شکسته بر پیشگیری از جرم و تأکید سیاست تسامح صفر بر واکنش کیفری برای کنترل جرم است.

سؤال دکتری سال ۹۹- کدام گروه از نظریه‌های زیر، (به ترتیب) مبنای نظری «پیشگیری بزه‌دیده مدار» و «پیشگیری موقعیت مدار» است؟

(۲) معاشرت‌های ترجیحی - آنومی

(۱) فعالیت‌های روزمره - کنترل اجتماعی

(۴) آنومی - فرصت

(۳) سبک زندگی - پنجره‌های شکسته

گزینه ۳ صحیح است. مبنای نظری پیشگیری بزه‌دیده مدار سبک زندگی است. نظریه مدل شیوه و سبک زندگی life style mode به گات فردسن و هیندلانگ منسوب است و طبق آن هر قدر یک فرد شیوه زندگی بازتری داشته باشد احتمال بزه‌دیده شدن او بیشتر است. نظریه شیوه و سبک زندگی ادعا می‌کند که احتمال بزه دیدگی افراد به واسطه وقوع جرم بر اساس میزان قرار گرفتن آن‌ها در موقعیت‌های پرخطر که مجرمان بالقوه در آنجا حضور دارند متفاوت است. مبنای نظری «پیشگیری موقعیت مدار» پنجره‌های شکسته است. نظریه پنجره‌های شکسته نخستین بار در آمریکا و توسط گروهی از استادان مدیریت و علوم سیاسی و عدالت کیفری مطرح شده است؛ (جرج کیلینگ و جیمز ویلسون)

نظریه پنجره شکسته نظریه‌ای است در جرم‌شناسی و نشان‌دهنده میزان جاری اختلال شهری و خرابکاری و اثرگذاری آن بر افزایش جرم و رفتارهای ضد اجتماعی است. این نظریه بیان می‌کند که نظارت و نگهداری محیط‌های شهری در یک وضعیت خوب ممکن است از خراب‌کاری بیشتر و همچنین از تشدید جرم‌های جدی‌تری جلوگیری کند. تاکید این نظریه بر پیشگیری از جرم است و مبنای پیشگیری موقعیت مدار می‌باشد. از این رو تمرکز اصلی نظریه پنجره شکسته بر پیشگیری از جرم (پیشگیری موقعیت مدار از جرم که نام دیگرش پیشگیری وضعی نیز می‌باشد؛ پیشگیری وضعی، بر موقعیت، وضعیت و فرصت تکیه دارد و از طریق حذف موقعیت‌های دارای خطر جرم، از آن جلوگیری می‌کند. به این منظور، از طریق اقدامات غیر کیفری در شرایط محیطی (موقعیت) و فردی (افراد مستعد بزه‌دیدگی)، دخالت کرده و با اصلاح و تغییر آن، فرصت ارتکاب جرم را از مجرم گرفته و بر تصمیم ارتکاب جرم تأثیر می‌گذارد. این پیشگیری در پی متعالی کردن جامعه و نهادهای آن نیست، بلکه با کاهش دامنه بزهکاری درصدد ایجاد امنیت است. قلب این نظریه اینجاست که این تغییرات لازم نیست بنیادی و اساسی باشند، بلکه تغییراتی کوچک چون از بین بردن گرفتگی (دیوار نویسی) و یا جلوگیری از تقلب در خرید بلیط قطار می‌تواند تحولی سریع و ناگهانی و اپیدمیک را در جامعه به وجود آورده و به ناگاه جرائم بزرگ را نیز به طور باور نکردنی کاهش دهد.

نکته: پیشگیری بزه دیده محور چیست؟ پیشگیری از طرقي است که مجرم را دور از ارتکاب جرم قرار می‌دهد. از این زاویه نگاه به بزه دیده نباید صرفاً به عنوان یک عنصر منفعل و پذیرنده بزه باشد، بلکه به عنوان کسی به او نگریسته بشود که خود او در پدید آمدن جرم دارای نقش است؛ از این رو مبنای نظری پیشگیری بزه‌دیده مدار سبک زندگی است.

سؤال: نظریه پنجره‌های شکسته متعلق به کیست؟

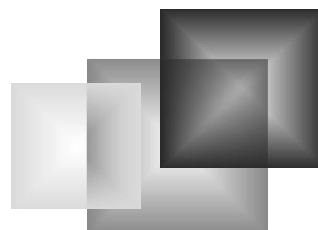
الف) ویلسون ب) کلینگ ج) آکرس د) الف و ب

پاسخ: گزینه د صحیح است.

و
و
و
و

بخش پنجم:

**تست های چهار گزینه ای
(آزمونهای ۹۰ الی ۱۴۰۰)**

حقوق جزا - آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۱

توجه: در آزمون دکتری سال ۹۰ و ۹۵ از بخش جرم‌شناسی در آزمون سوالی طرح نشده بود؛ تبعا این سنوات در اینجا وجود ندارد.

۱- حالت خطرناک از سوی مطرح شده است و بر تعامل دو عنصر مبتنی است.

- (۱) امیل دورکیم و مرتن - آنومی و تقسیم کار اجتماعی
- (۲) لومبروزو - حالت خطرناک مجرمان مادرزادی و قابلیت انطباق اجتماعی
- (۳) گاروفالو - ظرفیت جنایی و قابلیت انطباق اجتماعی
- (۴) ادلف لنتزاس مکتب گراتس آطربش - خطرناکی و مسئولیت کیفری بزه‌کاران

۲- جرم‌شناسی مارکسیستی علت ارتکاب جرم را در جامعه می‌داند.

- (۱) وجود طبقه پرولتاریای کشاورزی
- (۲) نابرابری طبقاتی موجود
- (۳) وجود طبقه پرولتاریای کارگری و نقص آموخته‌های مذهبی
- (۴) نابرابری حقوق زنان و مردان به ویژه در امر اشتغال

۳- با توجه به آموزه‌های نظریه جرم شناختی جمهوری خواه کدام گزینه صحیح نیست؟

- (۱) پشتیبانی مؤثر از عدالت ترمیمی
- (۲) توسل به حقوق کیفری حداقلی
- (۳) رویکردهای ترمیمی - بازپرورانه و نه سزادهنده
- (۴) تاکید بر ضرورت توسعه نقش و جایگاه دولت در مبارزه با بزهکاری و

و

و

و

فراوانی سوالات دکتری جزا در سال ۱۳۹۱	
۱ سوال درباره نظریه پرداز حالت خطرناک است.	جرم‌شناسی (از سوال ۵۰ الی ۶۰)
۱ سوال درباره علت ارتکاب جرم در جرم‌شناسی مارکسیستی است.	
۱ سوال درباره نظریه جرم شناختی جمهوری خواه است.	
۱ سوال درباره تعریف سیاست جنایی و اینکه به کدام نظریه متعلق است؟	
۱ سوال درباره واضع مکتب دفاع اجتماعی نوین و مبنای این نظریه است.	
۱ سوال درباره این است: ارتکاب جرم از دیدگاه نظریه راست جدید معلول چه چیزی است؟	
۱ سوال درباره نظریه معاشرت‌های ترجیحی (افتراقی) – ادوین ساترلند (جرم‌شناس آمریکایی) می‌باشد.	
۱ سوال در مورد عدالت ترمیمی است.	
۱ سوال در خصوص در مورد مبنای جرم‌شناسی انتقادی می‌باشد.	
۱ سوال درباره نظریه پرداز نظریه تعارض فرهنگی است.	

66927002

پاسخنامه تحلیلی

۱- گزینه ۳ صحیح است.

مفهوم حالت خطرناک که از سال ۱۸۳۸ در روانپزشکی شناخته شده بود، به وسیله گاروفالو بین سالهای ۱۸۷۸ و ۱۸۸۵ وارد جرم‌شناسی شد. گاروفالو نخست حالت خطرناک را محدود به ظرفیت و استعداد مجرمانه و نیز حالت خطرناک فرد نمود و در مرحله دوم با تاکید بر سازش‌پذیری یعنی درجه انطباق و جامعه‌پذیری مجرم مفهوم وسیع‌تری از حالت خطرناک را مورد توجه قرار داد.

ظرفیت و استعداد جنایی و سازش‌پذیری دو رکن تشکیل‌دهنده حالت خطرناک هستند که مستقل از یکدیگر تغییر می‌کنند. بنابراین حالت خطرناک مفهوم بالینی است. لیکن مکتب تحقیقی (اثباتی) آن را با مفهوم مسئولیت مقایسه نموده و به عنوان معیار تعیین نوع و میزان واکنش قضایی کیفری، جایگزین مفهوم مسئولیت کرد.

ر.ک. دانشنامه جرم‌شناسی، دکتر نجفی ابرندآبادی (حمیدهاشم بیگی) نشر گنج دانش چاپ دوم ص ۱۲۰ و ۱۲۱.

۲- گزینه ۲ صحیح است.

علت ارتکاب جرم از دیدگاه جرم‌شناسی مارکسیستی؛ (۱) نابرابری‌های نهادینه (۲) بهره‌کشی و احساس بیگانگی (۳) حاشیه‌نشینی طبقه کارگر و جرم‌انگاری اعمال آنان می‌باشد.

دغدغه‌ها و اداران دیدگاه جرم‌شناسی مارکسیستی، برجسته ساختن نابرابری‌های موجود در یک جامعه طبقاتی (برای نمونه وجود ثروت در کنار فقر و وجود منافع کلان تجاری در کنار درآمدهای اندک) و همچنین نشان دادن این نکته است که چگونگی این وضعیت بر فرایند جرم‌انگاری موجود در آن جامعه تأثیر می‌گذارد.

از آثار بنیانگذاران مارکسیسم چنین مستفاد می‌شود که به رغم آنکه از نابرابری اقتصادی، بهره‌کشی به وجود می‌آورد و بهره‌کشی، واکنشی علیه بی‌عدالتی اجتماعی است. در چنین جامعه‌ای اقدامهای مخالف خوشبختی و اعضای آن (ارتکاب جرایم) نتیجه و پیامد انواع بیماری‌ها در افراد مجرم است. مارکس در واقع بهره‌کار را به مثابه یک عامل اقتصادی تلقی کرده است.

(ر.ک. دانشنامه جرم‌شناسی، دکتر نجفی ابرندآبادی، حمیدهاشم بیگی، ص ۱۹۰ و ر.ک. جرم و جرم‌شناسی، راب وایت، فیونا هینز (ترجمه: علی سلیمی) چاپ ششم، نشر حوزه دانشگاه ص ۲۱۱ الی ۲۴۰.

۳- گزینه ۴ صحیح است.

ویژگی برجسته نظریه جمهوری خواه عبارت است از تاکید بر ضرورت تحقق نوعی الگوی احیاگر قضایی به جای الگویی که از طبیعتی کیفری برخوردار است. نظریه پردازان جمهوری خواه به دفاع از مضمون علاج جرم یعنی بازگرداندن وضعیت حاصل آمده از زیان به حال اول پرداخته‌اند. به بیان دیگر جمهوری خواهان به زبانی عنایت دارند که بر بزه‌دیده (بزه‌دیدگان) و اجتماع هر دو وارد آید.

نظریه جمهوری خواه حد و مرزها را محترم می‌شمرد و بر همین اساس نظام کیفری را مؤظف به اعمال کمترین میزان مداخله در زندگی افراد می‌داند. خلاصه آنکه نظریه پردازان جمهوری خواه مدافع آن نوع نظام جزایی‌اند که از دو ویژگی زیر برخوردار باشد: نخست آنکه تا آنجا که ممکن است مداخله‌گر نباشد؛ و دوم آنکه بزه‌دیدگان، مجرمان و همچنین جامعه را به شکلی یکسان مورد توجه قرار دهد.

ر.ک. جرم و جرم‌شناسی راب وایت، فیونا هینز (ترجمه: علی سلیمی) ص ۳۵۵ الی ۳۹۰.

و

و

و

و

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۲

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۳

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۴

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۶

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۷

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۸

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۳۹۹

حقوق جزا- آزمون دکتری نیمه متمرکز سال ۱۴۰۰

ضمائم

سوالات شبیه سازی شده (تالیفی)

خودسنجی (تالیفی ۱)

گوشزد: منبع طرح این سوالات از کتاب جرم‌شناسی علیرضا درویش بوده است.

۱) محوریت علم روان‌شناسی جنایی به عهده کدام دانش است؟

الف) جرم‌شناسی ب) روان‌شناسی ج) جامعه‌شناسی د) روان‌شناسی

۲) مکتب تحلیلی روانی متعلق به کیست؟

الف) ساترلند ب) آیزینگ ج) فروید د) گابریل تارد

۳) پدر علم روانکاوی کیست؟

الف) فروید ب) آیزینگ ج) کلارک د) هیچکدام

۴) کدام دانشمند شخصیت انسان را به سه عنصر نهاد، فرامن، خود تقسیم نموده است؟

الف) شاو ب) هربرت مید ج) کوهن د) فروید

و
و
و
و
و

خودسنجی (تالیفی ۲)

۱) واژه جرم‌شناسی اولین بار توسط چه شخصی بیان گردید؟

الف) توپینار ب) گارلوفالو ج) لمبروزو د) روسو

۲) پایه گذار علم جامعه‌شناسی در قرن نوزدهم کیست؟

الف) لاکاسانی ب) دورکیم ج) تارد د) دومستر

و

و

و

و